

Franjo Frančič

Sovraštvo

Pet veličastnih, Sklad "Vladimir Slejko", Ljubljana 1993

Kar je Franjo Frančič z nekaterimi novelami v svoji zadnji zbirki *Istra, gea mea* nakazal, smo v velikem slogu s *Sovraštvom* tudi dobili: vsebinsko in formalno izjemno dodelan kratek roman (morda bi celo ustrezala oznaka daljša novela) s konsistentno dvojno pripovedjo, ki s prepletanjem obeh "historij" bralca naravnost pritegne. Dialogi, pomembna postavka Frančičevega pisanja, so zanimivi in na mestu, zunanje dogajanje praktično (vsega nekaj galebov, najosnovnejše o vremenu in menda ena sama navdušena kratka izpoved o pomladi v pripovedovalčevem sadovnjaku) ni, naracija pa ostaja frančičevsko kratka in ostra.

Dramaturgija *Sovraštva* je pripovedno klasična, že kar arhitektonsko simetrična: avtor večje gradi pripovedi obeh junakov (na eni strani moreče življenje mlade samohranilke ter na drugi obmorski "projekt" mesta in nesmiselnega gostilniškega kolobarjenja naveličanega z avtobiografskimi potezami zaznamovanega moškega pripovedovalca), na določenem mestu pusti, da se zgodbi z majhnimi, a pomenljivimi odstopanji prepleteta, in ju nato po tragičnem dogodku znova pripelje vsaksebi. Izmenjujočo se pripoved Frančič okrepi z dodatnimi vsebinskimi vzporednicami in junakoma "prilepi" vrsto komplementarnih likov: od "sodelavcev" (v *Njeni zgodbi* prijateljico Nives in *Njemu* soseda- kmeta), ki junakoma držita ogledalo s tem, da sta znala sovraštvo kot gonilo sveta vsaj sprejeti do te mere, da lahko živita (nasprotno od Nje in Njega, ki v trenutku ljubezni na vse pozabita in sta pripravljena celo verjeti, da so bile vice priprava na nebesa in ne - jasno! - na pekel), obema avtor pristavi po eno travmatično ljubezensko izkušnjo in - to se zdi najpomembnejše - izvorni zločin v podobi staršev, ki prav po Lamarcku (četudi z bolj konkretnimi zapetljaji) determinirajo žitje svojih potomcev. Vidimo torej, da je Frančičev roman grajen na vrsti paralelizmov, ki pa ne dajejo vtisa izumetničenosti, saj delujejo kohezivno in držijo sklenjen tok pripovedi. V določeni smeri, seveda.

Omenjena smer pa je prejkone zvezda stalnica v opusu Franja Frančiča, le da v *Sovraštvu* dobiva - morda ravno s tragičnim obratom na zadnjih straneh romana, ko že presenečeno pričakujemo happy-end, prelestno fresko istrske družinske sreče z vso

prijetno scenerijo žuljavih rok, odraščajočih otrok in podobnim - svoj jasni izraz. Če je namreč Leibniz pred nekaj stoletji zasnoval svojo monadno teorijo na podmeni, da živimo na najboljšem vseh svetov, je Frančičevo mnenje - in to ne kaka molierovska satiričnost o obdelovanju lastnega vrtilca - diametralno nasprotno. Svet, v katerem živimo, je sovražen, zel in ustvarjen nalašč zato, da nas venomer meče ob tla. Od najpreprostejših pomagal potrošništva (kokakole in televizije) do nadčasovne ljubezni - vse temelji na enem edinem principu, ki ga avtor jasno in glasno zapiše kar v naslov in ponovi na vrhuncu pripovedi: "Čas pelje čez nas. Za sovraštvo je dovolj že / odsev v tvojih / ali / tujih očeh."

Ob vsem zgorajprezentiranem - izčiščenem slogu in izjemnem fabuliranju - se zdi, da je eksistencialni modus vivendi Frančičevega sveta vendarle prelahka izbira, saj se v ontološkem smislu celotna zgradba romana izkaže zgolj za definicijo naslova in falirani eksistenci za nič drugega kot opis hipotez, ki teorijo preverita in malone mazohistično zadovoljno potrdita. Ona "odrase" v plačano spremljevalko, ki se lahko čudi samo še porno videokasetam, On v proletarca, ki preboleva zapito mladostno ljubezen in se znova utopi v mestu. Tragično zamenja patetično, nekakšna nereflektirana jalova upornost, ki postavlja pod vprašaj samo upravičenost, da sta Ona in On v samem tekstu sploh delovala kot "junaka". Naturalistični junaki so svojo jalovost plačali z absurdno smrtjo, novoromantiki s požarom lastne ideje, ob neorealističnih miniaturah je patetično zadoščenje dobil vsaj bralec (oziroma gledalec), modernizem je postavljaj vprašanje biti - in Sovraštvo? Kot bi Frančič - nasprotno postmodernizmu, ki radikalizira pisanje samo - postavljaj mejnik svetu kot prostoru bivanja, ga zreduciral na eno čustvo in eno ontologijo.

Tako smo soočeni z dvojim: z odlično pripovedjo in vprašljivim, pre-enoznačnim temeljem zgodbe, ki sicer lahko aludira na temačno podobo slovenskega vsakdanjika (če smo dnevnikritični) ali zgrešeno podstat modernega sveta, če nas zanima življenje na splošno. In to je morda paradoksalna ovira, da besedila, ki nas je pri prvem branju popolnoma zasvojilo, ne bomo tako zlahka še enkrat vzeli v roke.

Tone Vrhovnik